

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU MÄÄRUS (esimene koda)

6. september 2017*

Eelotsusetaotlus – Euroopa Kohtu kodukorra artikkel 99 – Euroopa Liidu liikmesriigi kodaniku väljaandmine kolmandale riigile, kus teda ohustab surmanuhtlus – Liidu kodakondsus – ELTL artiklid 18 ja 21 – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 19 lõige 2 – Kaitse väljaandmise eest

Kohtuasjas C-473/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Bezirksgericht Linzi (Linzi esimese astme kohus, Austria) 24. juuli 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 7. septembril 2015, menetluses

Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR

versus

Eugen Adelsmayr,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta, kohtunikud E. Regan, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev ja C. G. Fernlund (ettekandja),

kohtujurist: Y. Bot,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR, esindajad: *Rechtsanwalt* A. Hawel, *Rechtsanwalt* E. Eypeltauer, *Rechtsanwalt* A. Gigitner ja *Rechtsanwalt* N. Fischer,
- Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,
- Tšehhi valitsus, esindajad: J. Vlácil ja M. Smolek,
- Iirimaa, esindajad: E. Creedon, L. Williams, D. Kelly ja A. Joyce, keda abistas *barrister* M. Gray,
- Ungari valitsus, esindajad: M. M. Tátrai ja M. Z. Fehér,
- Euroopa Komisjon, esindajad: R. Troosters ja S. Grünheid,

* Kohtumenetluse keel: saksa.

arvestades vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 99 pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi põhistatud määrusega,

on teinud järgmise

määruse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb ELTL artikli 18 ning Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikli 6, artikli 19 lõike 2 ning artiklite 47 ja 50 tõlgendamist.
- 2 Taotlus on esitatud Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR-i ja Eugen Adelsmayri vahelises kohtuvaidluses, mille ese on hüvitise maksmise nõue tulenevalt lepingu tühistamisest, mille põhjustas hirm teise riiki väljaandmise ees.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 3 Peter Schotthöfer & Florian Steiner, Münchenis (Saksamaa) asuv advokaadibüroo, kutsus enda klientidele 2015. aasta jaanuaris ettekannet pidama Austrias elava Austria arsti E. Adelsmayri; ettekanne pidi käsitlema töötingimusi ja oma õiguste teostamist Araabia Ühendemiraatides, kus E. Adelsmayr oli alates 2004. aastast töötanud mitu aastat anestesiooloogi ja intensiivraviarstina.
- 4 Veebruaris 2009 oli Araabia Ühendemiraatides pärast operatsiooni tekkinud südame seiskumise tõttu surnud üks E. Adelsmayri patsient, kes oli raskesti haige ja kellel oli juba varem olnud mitu südame seiskumist. E. Adelsmayri süüdistati selles surmas.
- 5 E. Adelsmayriga samas haiglas töötav arst esitas kaebuse ja viis seejärel läbi uurimise. Uurimises jõuti järeldusele, et tegemist oli tahtliku tapmisega.
- 6 Aastal 2011 algas Dubais (Araabia Ühendemiraadid) kohtumenetlus, kus prokuratuur nõudis E. Adelsmayrile karistuseks surmanuhtlust. 2012. aastal lahkus aga E. Adelsmayr Araabia Ühendemiraatidest. Tagaseljaotsusega määrati talle esialgses menetluses karistuseks eluaegne vanglakaristus; esialgset menetlust saab igal ajal taasalustada ja määrata seejärel asjaomasele isikule karistuseks surmanuhtlus.
- 7 Ka Austrias algatati E. Adelsmayri suhtes kriminaalmenetlus, mis puudutas talle Araabia Ühendemiraatides esitatud süüdistust. Austria prokuratuur lõpetas selle menetluse aga 5. mail 2014 ja märkis, et „kostja suutis jätta usutava mulje, et Dubais algatatud menetluse puhul oli tõenäoliselt tegemist tema vastu suunatud ässituskampaaniaga“.
- 8 Austria pädevad ametiasutused soovitasid E. Adelsmayril pöörduda kirja teel üksikute riikide poole, et teada saada, kas tal on võimalik ohutult siseneda nende riikide territooriumile, ilma et ta riskiks üleandmisega Araabia Ühendemiraatide ametiasutustele.
- 9 Oktoobris 2014 sai E. Adelsmayr Peter Schotthöfer & Florian Steineri pakkumuse seoses käesoleva kohtumääruse punktis 3 nimetatud ettekandega. Selle pakkumuse kohaselt allkirjastati leping.
- 10 Nimetatud lepingu punkt 5.1, milles nähti ette hüvitise maksmine lepingu tühistamise korral, on sõnastatud järgmiselt:

„Ettekandja kohustub kõnealuse ettekande pidamisest loobumise korral temast olenevatel põhjustel hiljemalt kuni üks kuu enne ettekande pidamise kuupäeva tasuma korraldajatele kõigi kulude hüvitamiseks 150 euro suuruse summa“.

- 11 2014. aasta novembri lõpus tekkisid E. Adelsmayril kahtlused seoses Saksamaale minekuga seal ettekande pidamiseks, sest Austria Vabariigi ja Saudi Araabia Kuningriigi vahel olid tekkinud pinged. Ta palus Saksamaa ametiasutustel tagada talle liikumisvabadus ja selgitas, et tal oleks vaja kiiret vastust, sest ettekande pidamisest ei ole pärast 15. detsembrist 2014 enam võimalik loobuda.
- 12 Kuna E. Adelsmayr ei olnud 12. detsembrist 2014 Saksamaa ametiasutustelt veel vastust saanud, teavitas ta Peter Schotthöfer & Florian Steinerit kirjalikult sellest, et on otsustanud ettekandest pidamisest loobuda.
- 13 Tuginedes E. Adelsmayriga sõlmitud lepingu punktile 5.1, saatis Peter Schotthöfer & Florian Steiner talle nõude tasuda 150 eurot, millele järgnes 3. veebruaril 2015 maksekäsu kiirmenetluse avaldus.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et kohtusse pöördumise ajal ei olnud E. Adelsmayri suhtes tehtud rahvusvahelist vahistamismäärust. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tõstatab küsimuse, kas ettekande pidamisest loobumise tingisid asjaomases isikust tulenevad põhjused või kas tema hirm Saksamaale minna oli põhjendatud.
- 15 Nendel asjaoludel otsustas Bezirksgericht Linz (Linzi esimese astme kohus, Austria) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
  - „1. Kas ELTL artiklis 18 sätestatud diskrimineerimise keelu põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et juhul, kui liikmesriik on oma õigussüsteemis kehtestanud sellise normi nagu Saksa põhiseaduse artikli 16 lõige 2 Saksamaa Liitvabariigi jaoks, mis näeb ette riigi kodanike kolmandatesse riikidesse väljaandmise keelu, tuleb seda kohaldada ka muude liikmesriikide kodanike suhtes, kes asjaomases liikmesriigis viibivad?
  2. Kas [harta] artikli 19 lõiget 2 ja artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et [liidu] liikmesriik peab tagasi lükkama kolmanda riigi esitatud väljaandmistaotluse, mis puudutab asjaomase liikmesriigi territooriumil viibivat liidu kodanikku, kui väljaandmistaotluse aluseks olev kriminaalmenetlus koos kolmandas riigis tehtud tagaseljaotsusega ei olnud kooskõlas rahvusvahelises õiguses kehtiva miinimumstandardiga ja liidu avaliku korra (*ordre public*) tingimatute põhimõtetega ning õiglase kohtumenetluse põhimõttega?
  3. Viimaks kerkib küsimus, kas [harta] artiklis 50 sätestatud ja Euroopa Kohtu praktikas kehtivat põhimõtet *ne bis in idem* tuleb tõlgendada nii, et esimese süüdimõistmise korral kolmandas riigis ja menetluse järgneva peatamise korral seetõttu, et puudus tegelik põhjus süüdistuse esitamiseks [liidu] liikmesriigis, takistab see süüdistuse esitamist kolmandas riigis?
  4. Kas juhul, kui vastus ühele eelnevatest kolmest küsimusest on jaatav, tuleb eelkõige [harta] artiklit 6 („Õigus vabadusele“) tõlgendada nii, et liidu kodanikku ei või kolmanda riigi väljaandmistaotluse korral ka kinni pidada riigist väljasaatmise eesmärgil?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 16 Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 99 on ette nähtud, et kui Euroopa Kohtule esitatud eelotsuse küsimus on identne küsimusega, millele Euroopa Kohus on juba vastuse andnud, või kui küsimusele võib vastuse selgelt tuletada kohtupraktikast või kui esitatud küsimusele antav vastus ei tekita põhjendatud kahtlust, võib Euroopa Kohus igal ajal ettekandja-kohtuniku ettepanekul ja pärast kohtujuristi ärakuulamist lahendada kohtuasja põhistatud määrusega.
- 17 Käesolevas kohtuasjas tuleb kohaldada seda sätet.

- 18 Oma teise küsimusega, mida tuleb uurida esimesena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas harta artikli 19 lõiget 2 ja artiklit 47 tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi esitatud taotluse sellise liidu kodaniku väljaandmiseks, kes on kasutanud liikumisvabadust ja lahkunud enda päritoluliikmesriigist, et viibida teise liikmesriigi territooriumil, peab viimasena nimetatud liikmesriik jätma rahuldamata, kui väljaandmise korral ohustab seda kodanikku tõsiselt surmanuhtlus.
- 19 Mis puudutab harta kohaldatavust sellises kohtuasjas nagu käesolev põhikohtuasi, siis tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on juba otsustanud, et liikmesriigi otsus liidu kodanik välja anda olukorras, kus viimane on kasutanud oma õigust liidus vabalt liikuda, siirdudes riigist, mille kodanik ta on, teise liikmesriiki, kuulub ELTL artiklite 18 ja 21 kohaldamisalasse ning seega liidu õiguse kohaldamisalasse harta artikli 51 lõike 1 tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus, 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punktid 31 ja 52).
- 20 Euroopa Kohus järeldas sellest, et harta sätted ja eelkõige selle artikkel 19 on niisuguse otsuse suhtes kohaldatavad (vt selle kohta kohtuotsus, 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 53).
- 21 Neid kaalutlusi tuleb kohaldada ka käesolevas kohtuasjas, mis puudutab Austria kodaniku võimalust siirduda teise liikmesriiki - käesoleval juhul Saksamaa Liitvabariiki - kui tema kodakondsuse liikmesriiki, et pidada seal ettekanne, ja teostada sellega enda liikumisvabadust, ilma et teda ohustaks seejuures teise riiki väljaandmine.
- 22 Mis puudutab harta artikli 19 lõike 2 tõlgendamist, siis tuleb meenutada, et selle sätte kohaselt ei tohi kedagi tagasi saata, välja saata või välja anda riiki, kus teda tõsiselt ohustab surmanuhtlus, piinamine või muu ebainimlik või alandav kohtlemine või karistus.
- 23 Euroopa Kohus on otsustanud, et juhul, kui kolmas riik esitab liikmesriigile taotluse anda välja teise liikmesriigi kodanik, peab esimene nendest liikmesriikidest kontrollima, et väljaandmine ei kahjusta harta artiklis 19 nimetatud õigusi (kohtuotsus, 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punkt 60).
- 24 Selle kohta kehtib, et kui väljaandmistootluse saanud liikmesriigil on andmeid, mis näitavad, et taotluse esitanud kolmandas riigis esineb reaalne oht, et isikuid koheldakse ebainimlikult või alandavalt, on ta kohustatud isiku sellele riigile väljaandmise üle otsustamisel selle ohu olemasolu hindama, tuginedes objektiivsetele, täpsetele ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmetele (vt selle kohta kohtuotsus, 6.9.2016, Petruhhin, C-182/15, EU:C:2016:630, punktid 58 ja 59).
- 25 Käesolevas asjas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et prokurör nõudis Araabia Ühendemiraatides toimunud kohtumenetluses E. Adelsmayrile karistuseks surmanuhtlust. Ta lisab, et asjaomasele isikule määrati esialgses menetluses tagaselja karistuseks eluaegne vangistus ning kriminaalmenetluse uuendamisel pärast tema väljaandmist võidakse talle määrata karistuseks surmanuhtlus.
- 26 Eeltoodust nähtub, et E. Adelsmayri väljaandmisel „ohustab [teda] tõsiselt“ surmanuhtlus harta artikli 19 lõike 2 tähenduses.
- 27 Järelilikult tuleb teisele küsimusele harta artikli 19 lõiget 2 puudutavas osas vastata, et seda sätet tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi esitatud taotluse sellise liidu kodaniku väljaandmiseks, kes on kasutanud liikumisvabadust ja lahkunud enda päritoluliikmesriigist, et viibida teise liikmesriigi territooriumil, peab viimasena nimetatud liikmesriik jätma rahuldamata, kui väljaandmise korral ohustab seda kodanikku tõsiselt surmanuhtlus.
- 28 Arvestades teise küsimuse sellele osale antud vastust, ei ole vaja analüüsida seda küsimust harta artiklit 47 puudutavas osas ega ka esimest, kolmandat ja neljandat küsimust.

Kohtukulud

- 29 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda), otsustab:

Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 19 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kolmanda riigi esitatud taotluse sellise liidu kodaniku väljaandmiseks, kes on kasutanud liikumisvabadust ja lahkunud enda päritoluliikmesriigist, et viibida teise liikmesriigi territooriumil, peab viimasena nimetatud liikmesriik jätma rahuldamata, kui väljaandmise korral ohustab seda kodanikku tõsiselt surmanuhtlus.

Allkirjad